

HOLLAND FESTIVAL

76

Pianotrio II

Pianotrio II

Hephzibah Menuhin, piano
Alberto Lysy, viool
Colin Carr, violoncel

Wolfgang Amadeus Mozart
1756–1791

Trio in C gr.t., KV 548 (1788)
voor piano, viool en violoncel
Allegro
Andante cantabile
Allegro

Aaron Copland
1900

Trio (1929)
voor piano, viool en violoncel
'Vitebsk',
study on a Jewish theme
Lento e molto marcato –
Subito allegro vivace –
Subito grave

pauze

Franz Schubert
1797–1828

Trio in Es gr.t., op 100 (1827)
voor piano, viool en violoncel
Allegro
Andante con moto
Scherzo: Allegro moderato
Allegro moderato

Toelichting

Dat de werkzaamheden van de twintigste-eeuwse componist aanzienlijke wijzigingen hebben ondergaan, wordt vooral duidelijk als we Aaron Copland, Mozart en Schubert daarin met elkaar vergelijken. Mozart was in 1781 musicus aan het hof van Aartsbisschop Colloredo in Salzburg. Hij moest regelmatig muziek schrijven voor diensten, officiële ontvangsten en het orkest van Colloredo; daarnaast bestond zijn taak uit het bespelen van het orgel, de piano en de viool als concertmeester. Hoewel hij tamelijk ongehinderd kon componeren voelde Mozart zich toch zó beknot, dat hij in 1781 zijn ontslag nam en naar Wenen vertrok om zich daar als vrij musicus te vestigen. Maar ook nu bleef hij afhankelijk van een élite, vooral rond het keizerlijke hof, om zich van een behoorlijk inkomen te verzekeren door middel van concerten, componeren en lesgeven. Zijn contacten met andere componisten waren tamelijk oppervlakkig; de meeste componisten werkten voor zichzelf en hun opdrachtgevers. Toen in 1790 Leopold II de vrijmetselelarij openlijk verboden had, raakte Mozart, een vurig vrijmetselelar, helemaal in financiële nood – door zijn vrouw, die erg gemakkelijk met geld omging, was de situatie toch al niet zo gunstig –, ondanks de veelvuldige hulp van Michael Puchberg, voor wie Wolfgang in 1788, vlak voor het voltooiën van de drie laatste symfonieën, twee pianotrio's (KV 542 en 548) componeerde.

Ook Schubert heeft ondervonden dat componeren nauwelijks geld oplevert; na enkele jaren als onderwijzer gewerkt te hebben, besloot hij in 1817 zich geheel te concentreren op het toonkunstenarschap. Zonder zijn vele vrienden en enkele goed-verkopende composities, vooral dansen en quatre-mains, was hem dat echter nooit gelukt. En hoewel Franz altijd heeft kunnen eten en bepaald geen armoede heeft gekend, bleek maar al te vaak dat hij afhankelijk was van de smaak van het publiek. Evenals Mozart richtte hij zich dan ook bewust tot zijn publiek, de Weense burgerij, en zocht Schubert voortdurend de gulden middenweg tussen gekunstelde constructies en eenvoudige, zingbare melodieën. Het Trio in Es gr.t. (1827) is hier een uniek voorbeeld van; knap van opbouw, virtuoos voor de instrumenten en toch intiem en lyrisch. Ook de kleurrijke harmonieën, de opdoemende mineur-nostalgie viel erg in de smaak bij de Biedermeierburgerij.

Noch Mozart, noch Schubert heeft zich echter verre gaand ingezet om de sociale situatie van de componist te verbeteren, omdat het daar de tijd nog niet voor was. Pas bij de opkomst van het grote concertpubliek, het verdwijnen van het publieke mecenaat en de grote invloed van de massaconsumptie begon men aan dit soort zekerheden te denken.

Aaron Copland heeft zich evenals zijn voornoemde confraters sterk tot het publiek gericht; beviel zijn werk niet, dan zocht hij de fout bij zichzelf. Maar desondanks vervulde hij zijn taak als componist veeleer naar de normen en plichten van de 20ste eeuw; aangezien de Verenigde Staten nauwelijks enige culturele achtergrond hadden, d.w.z. ten aanzien van een zelfstandige kunstuiting los van de Indiaanse kunst, zag Copland duidelijk de mogelijkheden een typisch Amerikaanse muziek te creëren en bovenal te organiseren. Hij hielp ontelbaar veel jonge Amerikaanse componisten in 't zadel, gaf honderden lezingen en deed al het mogelijke om de Amerikaanse muziek te propageren. Vele organisaties, zowel hulpverlenende (o.a. vakbonds- en auteursrecht-organisaties) als cultuurverbreidende, zijn door zijn inzet opgericht. Zodoende was hij behalve componist ook animator, wetenschapper, dirigent en pianist; hij stond en staat overigens nog steeds midden in het Amerikaanse muziekleven; zoals Leonard Bernstein tot uitdrukking bracht: hij functioneert als de 'hogepriester van de Amerikaanse muziek.'

Copland werd in 1900 in Brooklyn (N.Y.) geboren en studeerde enkele jaren in Fontainebleau bij Nadia Boulanger. Vanaf 1924 heeft hij veel furore gemaakt met verschillende jazz-achtige orkestwerken en balletmuziek, zoals 'Billy the Kid' en 'Rodeo'. Hoewel hierdoor bekend als orkestcomponist, bevinden zich in Coplands oeuvre enkele opmerkelijke kamermuziekwerken, w.o. een Strijkkwartet (1928), een Sextet (1937) en een Nonet (1960), enkele vioolwerken en het Pianotrio 'Vitebsk' (1929). Deze titel is ontleend aan de naam van een Russisch dorpje, de geboorteplaats van de schrijver S. Anski. In het seizoen 1926/27 zag Copland n.l. in New York Anski's toneelstuk 'The Dybbuk', waarin voortdurend een Joodse melodie als achtergrondmuziek werd gebruikt. En deze melodie werd zijn uitgangspunt voor een serie verwerkingen in de vorm van een driedelig trio. Opmerkelijk is vooral het gebruik van kwarttoonsintervallen om het oosterse karakter van dit lied weer te geven; evenals in de orkestwerken vormen evocatieve elementen een belangrijk aspect in Coplands Trio, dat tot zijn beste kamermuziekwerken wordt gerekend.

Leo Samama

Hephzibah Menuhin

Hephzibah Menuhin werd te San Francisco geboren en begon, evenals haar oudere broer Yehudi op uitzonderlijk jonge leeftijd haar muzikale studie. Zij gaf reeds op achtjarige leeftijd haar eerste openbare concert. Hierna vertrokken haar ouders naar Europa, waar Hephzibah kennis maakte met de pianist Rudolf Serkin, die haar sterk beïnvloedde. Zij studeerde in Parijs nog bij Marcel Ciampi.

Vervolgens concerteerde Hephzibah samen met haar broer in nagenoeg alle muziekcentra van Europa en de Verenigde Staten.

Haar huwelijk maakte een voorlopig einde aan haar tournees met Yehudi en zij vertrok met haar man naar Australië. Zij speelde daar met alle orkesten, maakte een tournee door Nieuw Zeeland met het Griller Kwartet en introduceerde in Australië het Tweede pianoconcert van Bartók.

Zij bezocht ondertussen Israël en Europa en besloot vervolgens zich weer in Europa te vestigen. Vanuit haar woonplaats Londen volgden weer uitgebreide tournees met haar broer én als soliste.

Hephzibah Menuhin besteedt een groot gedeelte van haar vrije tijd aan sociale doeleinden.

Alberto Lysy

Alberto Lysy werd in 1935 te Buenos Aires (Argentinië) geboren. Hij studeerde aldaar bij Ljerko Spiller. Nadat hij op 17-jarige leeftijd reeds verscheidene prijzen had gewonnen, vertrok hij naar Europa om zijn studie daar voort te zetten. In 1955 was Lysy prijswinnaar van het Internationale Concours Reine Elisabeth te Brussel.

Yehudi Menuhin, die in de jury zat, was dermate onder de indruk van het spel van de jonge Lysy, dat hij besloot hem onder zijn hoede te nemen. Lysy nam zijn intrek bij de familie Menuhin en studeerde enkele jaren onder Yehudi Menuhins leiding.

Alberto Lysy is sindsdien over de gehele wereld opgetreden. Van groot belang voor zijn verdere carrière waren ongetwijfeld een zeer succesvolle tournee door Rusland en twee tournees door de Verenigde Staten, die uitermate gunstig door de pers werden beoordeeld.

Alberto Lysy heeft o.a. met de New York Philharmonic, London Symphony, London Philharmonic, het Residentie-Orkest en het Amsterdams Philharmonisch Orkest gespeeld onder leiding van o.a. Pierre Boulez, Colin Davis, Jean Fournet, Sir Adrian Boult, Jean Martinon, Moshe Atzmon en Igor Markévitch. Tevens nam hij deel aan bijna alle belangrijke festivals, waar hij samen met oa. Casals, Menuhin, Nadia Boulanger en Benjamin Britten musiceerde.

Alberto Lysy leidt jaarlijks meesterkursussen in Italië en is tevens artistiek leider van de Académie Internationale de Musique de Chambre.

Colin Carr

Colin Carr werd in Liverpool geboren en vanaf zijn achtste jaar werd hij opgeleid aan de Yehudi Menuhin-school bij Christopher Bemting en Maurice Gendron. Reeds tijdens zijn studietijd trad hij op in geheel Engeland, o.a. ook op de festivals van Aldeburgh en Brighton, verder concerteerde hij in het Zwitserse Gstaad en hij maakte twee tournees door de Verenigde Staten. In juni 1974 won hij het Royal Overseas League Music Festival en in november speelde hij tezamen met Yehudi Menuhin het Dubbelconcert van Brahms. Hij trad op voor de BBC-televisie en de Nederlandse radio. Nadat hij in 1975 de Lambeth Music Award had gewonnen, gaf hij een recital in de Purcell Room in Londen. Momenteel zet hij zijn studie voort bij William Pleeth. Behalve voor de radio trad hij in Nederland op bij het Limburgs Symfonie Orkest en het Nederlands Kamer Orkest.